

Η ΥΠΕΡΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ ΠΑΡΘΕΝΟΣ, Η ΜΗΤΗΡ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΕΙΝΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΣ

Τοῦ Πρωθιερέως Ν. ΜΑΛΙΝΟΒΣΚΙ,
κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ρωσικοῦ ὑπὸ
τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ.

Μετά τῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στενῶς συνδέεται ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ προσώπου τῆς Ὑπερευλογημένης Παρθένου, Μητρός αὐτοῦ. Ἡ ἐκλεγεῖσα Παρθένος, ἐξ ἧς θαυμαστῶς ἠυδόκησε νὰ γεννηθῇ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, εἶναι Ἀειπάρθενος.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διέμενε Παρθένος **πρὸ τῆς γεννήσεως**, διέμεινε ἀληθῶς Παρθένος **ἐν τῇ γεννήσει**, γεννήσασα τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀνωδύνως καὶ ἄνευ παραβιάσεως τῆς παρθενίας αὐτῆς, παρέμεινε ἀγνή Παρθένος **καὶ μετὰ τὴν γέννησιν**, μὴ γνοῦσα καθ' ὅλην τὴν ζωὴν ἄνδρα. Τοιοῦτοτρόπως δ' αὕτη εἶναι Ἀειπάρθενος (Semper Virgo).

Περὶ τῆς παρθενίας τῆς Μητρός τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ **πρὸ τῆς γεννήσεως**, ὡς καὶ **ἐν τῇ συλλήψει καὶ γεννήσει αὐτοῦ**, σαφεῖς καὶ εὐθεῖαι μαρτυρίαι εὐρίσκονται ἐν τοῖς προφητικοῖς λόγοις τοῦ Ἡσαίου περὶ γεννήσεως τοῦ Ἐμμανουὴλ **ἐκ Παρθένου** (Ἡσ. 7, 14. Ματθ. 1, 23), ἐν τῷ ἀγγελικῷ εὐαγγελισμῷ πρὸς τὴν Παρθένον Μαρίαν περὶ συλλήψεως καὶ γεννήσεως ὑπ' αὐτῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ὑψίστου τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Λουκ. 1, 28-35), ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἰωσήφ ἀποκαλύψει τοῦ μυστηρίου τῆς θαυμαστῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ματθ. 1, 19-20) καὶ ἐν τῇ διηγῆσει τοῦ Ἀγ. Μαθαίου περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (1, 18.25).

Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἡ εἰς τὴν παρθενικὴν σύλληψιν καὶ γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πίστις, καθ' ἣν ἡ γεννή-

σασα δέν ἐστερήθη οὔτε τῆς παρθενίας οὔτε τῆς ὀνομασίας τῆς Παρθένου, ἀδιακόπως συνεδέετο μετά τῆς πίστεως εἰς τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, ἐνσαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου. Αὕτη εὗρισκεν εἴσοδον εἰς τά σύμβολα τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, εἰσῆλθε καί εἰς τό σύμβολον τῆς Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως. Τήν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς μή παραβιάσασαν τήν σφραγίδα τῆς παρθενίας, ἡ Ἐκκλησία πάντοτε ἀνεγνώριζε καί ἀνώδυνον διά τήν Μητέρα αὐτοῦ παρθένον, διό καί ἐν ταῖς λειτουργικαῖς αὐτῆς ᾠδαῖς μακαρίζει καί ὁμολογεῖ τήν Μητέρα τοῦ Κυρίου ὡς **«ἀδιαφθόρως τόν Θεόν Λόγον τεκοῦσαν»** καί κηρύττει, ὅτι διά τῆς ὑπό τῆς Παρθένου γεννήσεως νενίκηνται **«τῆς φύσεως οἱ νόμοι»**. Ἐν μιᾷ ἐκκλησιαστικῇ ᾠδῇ τοῦτο διασαφηνίζεται οὕτως: «Ἀλλότριον τῶν μητέρων ἡ παρθενία καί ξένον ταῖς παρθένοις ἡ παιδοποιία· ἐν σοί, Θεοτόκε, ἀμφοτέρα ὠκονομήθη».

Ἡ Μήτηρ Παρθένος διέμεινεν ἀγνή Παρθένος καί **μετά τήν γέννησιν** τοῦ Σωτῆρος, καθ' ἅπασαν τήν ζωήν. Τινές, εἰ καί μή εὐθέως ἐκπεφρασμένοι, ἐνδείξεις περί τῆς διηνεκοῦς παρθενίας τῆς Θεομήτορος εὐρίσκονται ἐν αὐτῇ τῇ Γραφῇ.

Οὕτως ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ, περιγράφων τήν μυστηριώδη ὄρασιν τοῦ ναοῦ, περί τῶν ἀνατολικῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ τοῦτου λέγει· «Καί αὕτη ἦν κεκλεισμένη. Καί εἶπε Κύριος πρός με: Ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, οὐκ ἀνοιχθήσεται καί οὐδεὶς μή διέλθῃ δι' αὐτῆς· ὅτι Κύριος ὁ Θεός Ἰσραὴλ εἰσελεύσεται δι' αὐτῆς καί ἔσται κεκλεισμένη» (44, 1-3). Κατά τήν ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων πατέρων, ὑπό τήν κεκλεισμένην πύλην, τήν μέλλουσαν νά ἀνοιχθῇ μόνον δι' εἴσοδον τοῦ Κυρίου, ἐν μυστηριώδει ἐννοίᾳ δέον νά νοῶμεν τήν Μητέρα - Παρθένον, διά μέσου τῆς ὁποίας ὁ Λυτρωτής Υἱός τοῦ Θεοῦ εἰσῆλθεν εἰς τόν κόσμον, διότι αὕτη ὡς πρό τῆς συλλήψεως, οὕτω καί ἐν τῇ συλλήψει καί τῇ γεννήσει καί μετά τήν γέννησιν τοῦ Θεανθρώπου διέμεινεν ἐν ἀγνῇ καί ἀπαραβιάστῳ παρθενίᾳ.

Ἐν τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ μαρτυρίαν περί τῆς ἀειπαρθένου Θεομήτορος δυνάμεθα νά εὕρωμεν ἐν τοῖς λόγοις αὐτῆς, τοῖς ρηθεῖσι πρός τόν ἄγγελον· «Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;» (Λουκ. 1, 34). «Ἰνα ὀρθῶς νοήσωμεν τήν λέξιν ταύτην», λέγει ὁμοεθνὴς θεολόγος (ὁ Μητροπολίτης Μόσχας Φιλάρετος), «ἀναγκαίως δέον, ἐν πρώτοις, νά προϋποθέσωμεν, ὡς καί ἡ πα-

ράδοσις λέγει, ὅτι ἡ Μαριάμ ἤδη πρότερον ἐδέσμευσεν ἑαυτήν δι' εὐχῆς καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ζωὴν νά τηρήσῃ παρθενίαν· διότι μὴ οὕσα δεδεσμευμένη διὰ τῆς εὐχῆς ταύτης καὶ οὕσα μεμνηστευμένη ἀνδρί, ποῖον θὰ εἶχε λόγον νά ἐρωτᾷ περὶ τοῦ δυνατοῦ τοῦ νά γεννήσῃ υἱόν· «πῶς ἔσται τοῦτο;». Δεύτερον δέον νά λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὸν μωσαϊκὸν νόμον (Ἀριθμ. κεφ. 30), καθ' ὃν ἡ εὐχή τῆς παρθένου ἢ τῆς γυναικὸς ἡδύνατο νά ἐκμηδενισθῇ διὰ μιᾶς λέξεως τοῦ πατρός ἢ τοῦ συζύγου καὶ μόνον τότε καθίστατο ἔγκυρος, ὅτε ὁ πατήρ ἢ ὁ σύζυγος ἤκουε περὶ αὐτῆς καὶ δέν ἀπέκρουε ταύτην. Ἐκ τούτου δέον νά συμπεράνωμεν, ὡσαύτως συνωδᾷ τῇ παραδόσει, ὅτι ἡ εὐχή τῆς παρθενίας, ἣτις ἐπὶ τῇ προρρήσει περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ ἠνάγκασε τὴν Μαρίαν νά εἴπῃ «πῶς ἔσται τοῦτο;», ἥτο ἤδη τότε γνωστὴ τῷ Ἰωσήφ καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὅτι οὗτος ἐμνηστεύθη τὴν ὑπέραγον Παρθένον ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ὑπὸ τό ὄνομα τοῦ συζύγου ἢ φύλαξ τῆς παρθενίας αὐτῆς... Ὑπὸ τὰς περιστάσεις ταύτας, ὅσον καὶ ἡ Μαριάμ ἦτο μακράν ἀπὸ τοῦ νά μὴ πιστεύῃ, ἢ ἀμφιβάλλῃ, ἢ ἀντιτείνῃ, ἢ δεικνύῃ περιέργειαν, ἦτο ἠναγκασμένη νά ἐρωτήσῃ τὸν ἄγγελον· «πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;» Εἰ καὶ ἔχω ἄνδρα διὰ τῆς τελετῆς τῆς μνηστείας, ὅμως δέν ἔχω ἄνδρα ἔνεκα τῆς εὐχῆς τῆς παρθενίας· ἡ εὐχή αὕτη ἀπηγγέλθη, ἐβεβαιώθη· ὅσον ἐγὼ δέν ἐπιθυμῶ νά ἀκυρώσω ταύτην, τόσον δέν ἐπιτρέπει τοῦτο ὁ νόμος (Ἀριθμ. 30, 3). Ὁ Κύριος δέν ἀθετεῖ τοὺς νόμους αὐτοῦ· πῶς δέ θὰ συμβῇ ὥστε καὶ ἡ εὐχή τῆς παρθενίας νά διατηρηθῇ καὶ ὁ νόμος νά ἐκπληρωθῇ καὶ ὁ υἱὸς νά γεννηθῇ;». Καὶ βεβαίως εἶναι ἀδύνατον νά δεχθῶμεν, ὅτι ἀξιωθείσα θαυμαστῶς νά ᾗ Μήτηρ τοῦ Κυρίου, ἠθέτησεν αὕτη τὴν εὐχὴν τῆς παρθενίας. Ἡ διατήρησις τῆς παρθενίας ἐν τῇ γεννήσει ἔτι μᾶλλον ἐπεβεβαίωσε τὴν ἀγιότητα τῆς εὐχῆς. Εἶναι ἀδύνατον καὶ ὁ Ἰωσήφ, ἀνὴρ δίκαιος ὢν (Ματθ. 1, 19), εὐσεβής, γινώσκων πῶς θαυμαστῶς ἡ Μαρία ἔμεινε Παρθένος, νά ἔπαυσεν ὢν μόνον φύλαξ καὶ εὐλαβητὴς τῆς παρθενίας αὐτῆς. Διό ὁ Σωτὴρ, ἀποθνήσκων ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἐνεπιστεύθη τὴν Μητέρα αὐτοῦ ἐνὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἰπὼν αὐτῷ· «Ἴδε ἡ μήτηρ σου», αὐτῇ δέ· «Ἴδε ὁ υἱός σου» (Ἰωάν. 19, 26-27), ὅπερ δέν ἡδύνατο νά συμβῇ, ἐάν αὕτη εἶχε παρ' ἑαυτῇ ἄνδρα ἢ ἄλλα γνήσια τέκνα. Ἰδίᾳ δέ εἶναι ἀδύνατον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ νά ἐξέλεξε δι' ἑαυτὸν μητέρα ἐκείνην, ἣτις ἀπειρογάμως γεννήσασα τὸν Υἱόν τοῦ Ὑψίστου, ἠθέλη-

σεν εἶτα νά ἀθετήσῃ τήν παρθενίαν. Ὁ παρθενικός Υἱός ἡδύνατο νά γεννηθῇ μόνον ἐκ συνδέσμου παρθένων.

Ἡ Ἐκκλησία ἐμαρτύρησε τήν πίστιν αὐτῆς εἰς τό ἀειπάρθενον τῆς Θεομήτορος διά τῶν ὀνομασιῶν ἐκείνων αὐτῆς, αἵτινες εἰσῆλθον ἔκπαλαι εἰς γενικήν χρῆσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Οὕτως ἐκ παλαιτάτων χρόνων ἐγένετο οἰονεῖ ἴδιον ὄνομα τῆς Μαρίας τό ὄνομα τῆς **Παρθένου**. Ἐκ παλαιτάτων ἐπίσης χρόνων ἀπεδόθησαν αὐτῇ αἱ ὀνομασίαι: **Ἀειπάρθενος, Ἀείπαις, Νύμφη ἀνύμφευτος** (τ.ἔ. μή ἐλθοῦσα εἰς γάμον, αεί παρθένος). Ἐν τοπικαῖς δέ συνόδοις (τῆς Ρώμης καί τοῦ Μεδιολάνου τῷ 320) καί οἰκουμενικαῖς (τῇ πέμπτῃ καί τῇ ἕκτῃ) μετά τῆς ὁμολογίας τοῦ ἀειπαρθένου τῆς Θεομήτορος ἀπηγγέλθη ἀφορισμός κατὰ τῶν ἀπορριπτόντων τό δόγμα τοῦτο, ὅστις ἀφορισμός ἀπαγγέλλεται καί νῦν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τήν ἐβδομάδα τῆς Ὁρθοδοξίας⁽¹⁾.

Οἱ πολέμιοι τοῦ δόγματος τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Θεομήτορος ἰσχυρίζονται, ὅτι δῆθεν ἡ τοιαύτη διδασκαλία εἶναι ἀσύμφωνος πρός τινας μαρτυρίας αὐτῆς τῆς Γραφῆς περί τῆς ἁγίας Παρθένου. Ἐπικαλοῦνται ἰδίᾳ τά Ματθ. 1, 18 καί 25, ἔνθα δῆθεν περιέχονται ἐνδείξεις περί συζυγικῆς συμβιώσεως τοῦ Ἰωσήφ καί τῆς Μαρίας μετά τήν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ, καλουμένου ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ **πρωτοτόκου**, καί τήν ὑπό τῶν ἱερῶν συγγραφέων τῆς Νέας Διαθήκης μνεῖαν ἀδελφῶν καί ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ, οἵτινες δῆθεν ἦσαν τέκνα τοῦ Ἰωσήφ καί τῆς Μαρίας, τ. ἔ. καρπός τοῦ γάμου αὐτῶν. Ἀλλ' ἐκ τῶν λό-

1) Οὕτως ἐν τῷ 6ῳ ὄρῳ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου λέγεται: «Εἰ τις καταχρηστικῶς, ἀλλ' οὐκ ἀληθῶς Θεοτόκον λέγει τήν ἁγίαν ἐνδοξον ἀειπάρθενον Μαρίαν· ἢ κατὰ ἀναφοράν, ὡς ἀνθρώπου ψилоῦ γεννηθέντος, ἀλλ' οὐχί τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκωθέντος, καί τῆς ἐξ αὐτῆς, ἀναφερομένης δέ κατ' ἐκεῖνου τῆς τοῦ ἀνθρώπου γεννήσεως ἐπὶ τόν Θεόν Λόγον, ὡς συνόντα τῷ ἀνθρώπῳ γενομένῳ· καί συκοφαντεῖ τήν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, ὡς κατὰ ταύτην τήν ἀσεβῆ ἐπινοηθεῖσαν παρά Θεοδώρου ἔννοιαν, Θεοτόκον τήν Παρθένου εἰποῦσαν· ἢ εἰ τις ἀνθρωποτόκον αὐτήν καλεῖ, ἢ χριστοτόκον, ὡς τοῦ Χριστοῦ μή ὄντος Θεοῦ· ἀλλά μή κυρίως, καί κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκον αὐτήν ὁμολογεῖ, διά τό, τόν πρό τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρός γεννηθέντα Θεόν Λόγον, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι, οὕτω τε εὐσεβῶς καί τήν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον Θεοτόκον αὐτήν ὁμολογήσαι, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω» (Mansi 9, 380). Πρβλ. 2ον ὄρον τῆς αὐτῆς Συνόδου (Mansi 9, 377) καί 1ον κανόνα τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Mansi 11, 936-940).

γων τοῦ εὐαγγελιστοῦ· «πρίν ἢ συνελθεῖν αὐτούς» (Ματθ. 1, 18), ὡς καί «οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν (ὁ Ἰωσήφ) ἕως οὗ ἔτεκε τόν υἱόν αὐτῆς τόν πρωτότοκον» (Ματθ. 1, 25), δέν προκύπτει ὅτι δῆθεν μετά τήν παρθενικήν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ἔλαβε χώραν συζυγική συμβίωσις τοῦ Ἰωσήφ καί τῆς Μαρίας. Ἡ ἔκφρασις: **«πρίν ἢ συνελθεῖν αὐτούς»** (τ. ἔ. πρίν ἢ ἄρξωνται ζῶντες ὁμοῦ) δεικνύει οὐχί συζυγικήν ζωήν, ἀλλά οἰκογενειακήν ζωήν ἢ μᾶλλον κοινήν ζωήν ὑπό μίαν ἐστίαν. Ἐπίσης καί οἱ λόγοι «οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν (ὁ Ἰωσήφ) ἕως οὗ ἔτεκε τόν υἱόν αὐτῆς τόν πρωτότοκον» δέν σημαίνει ὅτι μετέπειτα ὁ Ἰωσήφ ἔπαυσεν ὦν φύλαξ τῆς παρθενίας αὐτῆς. Ἡ φράσις **ἕως οὗ**, ὡς καί **ἕως**, κατὰ τήν ἐν τῇ Βίβλῳ χρῆσιν αὐτῆς, οὐχί σπανίως δηλοῖ ἀόριστον διάρκειαν χρόνου καί καταστάσεως καί ἰσοδυναμεῖ πρὸς τήν φράσιν «οὐδέποτε», δέν δεικνύει δέ ἀφεύκτως ὄριον, μεθ' ὃ θά συμβῇ ὅ,τι μέχρι τοῦδε δέν συνέβη. Ἐν τῇ σημασίᾳ «οὐδέποτε» οὐχί σπανίως αὕτη χρησιμοποιεῖται· ἐπὶ παραδείγματι «οὐκ ἀνέστρεψεν (ὁ κόραξ) ἕως τοῦ ξηρανθῆναι τό ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς» (Γεν. 8, 7), καίτοι οὗτος καί ἔπειτα δέν ἐπέστρεψε· «κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τούς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου» (Ψαλμ. 109, 3. Α' Κορ. 15, 25), καίτοι ἡ ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθέδρα, τ. ἔ. ἡ ἰσότης τοῦ Υἱοῦ πρὸς τόν Πατέρα, δέν θά παύσῃ καί μετά τήν ἔναρξιν τοῦ αἰωνίου βασιλείου τῆς δόξης· «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28, 20), καίτοι καί μετά τήν καθολικὴν ἀνάστασιν «πάντοτε σύν Κυρίῳ ἐσόμεθα» (Α' Θεσσαλ. 4, 17)⁽²⁾. Ἔτι δ' ἦττον δύναται νά ὁμιλῇ κατὰ τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ ἡ ὀνομασία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνταῦθα (ὡς καί ἐν Λουκ. 2, 7) ὡς **πρωτοτόκου**. Πρωτότοκος δύναται νά ᾖ καί παρά τοῖς Ἑβραίοις ὥφειλε νά ὀνομάζεται ὁ πρῶτος γεννηθείς (πᾶν τό διά πρώτην φοράν διανοῖγον μήτραν ἐν πάσῃ σαρκί - Δευτερ. 18, 15), καὶ μετά τοῦτον δέν ὑπῆρχον ἄλλα πλέον τέκνα παρά τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ. Οἱ πρωτότοκοι παρὰ

2) Καί ἐν τῇ γλῶσσῃ ἡμῶν δέν εἶναι σπάνια αἱ τοιαῦται ἐκφράσεις· λέγουσιν ἐπὶ παραδείγματι «μέχρι (ἕως) τοῦ θανάτου ἐμεινεν ἄτεκνος» ἢ «μέχρι (ἕως) τοῦ θανάτου ἦτο ἐν ἔχθρᾳ», «μέχρι (ἕως) τοῦ θανάτου δέν μετενόησε» καί βεβαίως ὑπ' αὐτῶν δέν προϋποτίθεται, ὅτι μετά θάνατον διηλλάγη ἢ μετά θάνατον ἐκτίσαστο τέκνα κ.τ.δ.

τοῖς Ἑβραίοις καθιεροῦντο τῷ Θεῷ (Ἐξόδ. 13, 2· πρβλ. Λουκ. 2, 23) καὶ ἀπέλαυνον μεγάλων κληρονομικῶν δικαιωμάτων (Γεν. κεφ. 27). Ὁ ἄγγελος ἐπλήξε πάντα τὰ πρωτότοκα τῆς Αἰγύπτου, εἰ καὶ ἐν αὐτοῖς ἀναμφιβόλως ὑπῆρχον μονογενῆ τέκνα πατέρων (Ἐξόδ. 12, 29). Ὅσον ἀφορᾷ, τέλος, εἰς τὴν ἐν διαφόροις χωρίοις τῶν βιβλίων τῆς Νέας Διαθήκης μνεῖαν ἀδελφῶν καὶ ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ δηλώσεως καὶ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (παρά Ματθ. 13, 55 καὶ Μάρκ. 6, 3 - Ἰάκωβος, Ἰωσῆς, Σίμων καὶ Ἰούδας), οὗτοι οὐδαμοῦ ὀνομάζονται τέκνα τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαρίας. Ἡ ὀνομασία τοῦ «ἀδελφοῦ» οὐχὶ σπανίως χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ Βίβλῳ πρὸς δῆλωσιν στενῶν συγγενῶν καὶ οὐχὶ μόνον ὁμομητρίων ἀδελφῶν (ἐπὶ παραδείγματι ἐν Γεν. 13, 8 καὶ 29, 15 ὀνομάζονται ἀδελφοὶ ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Λώτ, εἰ καὶ ὁ Λώτ ἦτο υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Χαρράν, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀβραάμ, ὡς δείκνυται ἐν Γεν. 12, 4-5. 14, 14-16). Ἐν τοιαύτῃ ἐννοίᾳ δεόν νά δεχώμεθα καὶ τὴν ὀνομασίαν τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου, τ. ἔ. ἐν τῇ σημασίᾳ στενῶν συγγενῶν καὶ οὐχὶ ἀδελφῶν ὁμομητρίων. Ἀπλῶς στενούς συγγενεῖς καὶ οὐχὶ ὁμομητρίους ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς τοῦ Κυρίου ἀνεγνώριζεν αὐτοὺς κατὰ πάντας τοὺς χρόνους καὶ ἡ Ἐκκλησία. Κατὰ τὴν γνώμην τινῶν, οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι καὶ αἱ ἀδελφαὶ εἶναι τέκνα τοῦ Ἰωσήφ ἐκ πρώτου αὐτοῦ γάμου (γνώμη τοῦ Ἀγ. Ἐπιφανίου καὶ ἄλλων πατέρων καὶ συγγραφέων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας), κατὰ τὴν γνώμην δ' ἄλλων εἶναι ἐξάδελφοι τοῦ Σωτῆρος, τέκνα Μαρίας, τῆς θείας τοῦ Κυρίου, γνησίας ἀδελφῆς τῆς Θεομήτορος, συζευχθείσης μετὰ τοῦ Κλεόπα (γνώμη τοῦ μακαρίου Ἱερωνύμου, Αὐγουστίνου καὶ ἄλλων δυτικῶν συγγραφέων).

«Ὁρθόδοξος Δογματικὴ Θεολογία»,
τόμ. 2ος, Μόσχα 1908, σελ. 90-95.